

ELS PAPERS DEL GAP

**Relacionar pobresa i
malbaratament alimentari.
El Banc de Aliments**

Xavier Montagut

Paper núm. 18

**Relacionar pobresa i
malbaratament alimentari.
El Banc de Aliments**

Xavier Montagut

**Relacionar pobresa i
malbaratament alimentari.
El Banc de Aliments**

Xavier Montagut

El **Grup d'Acció Política (GAP)** de la Xarxa de Consum Solidari es va crear per iniciativa de alguns socis i sòcies que volien anar més enllà del consum de productes de comerç just i ecològics, i constituir un espai de reflexió amb l'objectiu de fer activitats de incidència política en favor de la sobirania alimentària i per la denúncia raonada del actual model de producció de aliments i les injustes relacions comercials que ofeguen als productors/res locals, tant del nord com del sud.

Els Papers del GAP és producte d'aquesta iniciativa.

Autoria: Xavier Montagut (revisió: Jordi Gascón)

Coordinació: Àrea d'Anàlisi de la Xarxa - Xarxa de Consum Solidari

Edició: Xarxa de Consum Solidari

Pça. Sant Agustí Vell, 15 – 08003 Barcelona

Barcelona. Maig de 2015

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de l'autor i de l'organització que ho edita, i no reflecteix necessàriament l'opinió d'aquesta institució.

INDEX

1. Introducció	7
2. ¿Fam per demà?	8
3. Pa per avui?	12
4. Més enllà del Gran Recapte: els excedents alimentaris	14
5. Conclusions	18
6. Bibliografia	20

1. Introducció

No és fàcil aconseguir que, solament a Catalunya, 20.000 persones estiguin disposades a romandre un cap de setmana en les portes dels supermercats convenent als transeünts perquè comprin més, que la identificació d'aquestes persones amb la seva tasca comercial sigui tal que ho facin sense cobrar, i que el seu missatge consumista venja embolicat amb un dels sentiments més nobles dels humans: la compassió. La unió de tots aquests elements són el somni de qualsevol director de màrqueting. Doncs això és el que el Banc d'Aliments® - Catalunya aconsegueix en Nadal. L'agraïment de les grans cadenes minoristes al treball realitzat pel Banc d'Aliments® els porta a gratificar-los amb donacions extres que a més de constituir una publicitat "ètica i solidària", desgraven fiscalment.

Cal explicar que el terme "Banc

d'Aliments" té dues accepcions. D'una banda, és un genèric que inclou tota pràctica de recollida d'aliments per ser redistribuïts. Aquesta accepció agrupa, per tant, una diversitat de pràctiques sobre les quals es fa difícil generalitzar. La segona accepció es refereix a unes estructures centralitzades que es presenten com recopiladores d'excedents alimentaris per a la seva distribució entre els pobres. Aquestes organitzacions tenen registrada la marca i fan ús de la seva propietat posant denúncies a qui, des d'experiències locals i acte-organitzades, utilitzen el genèric. Són aquestes organitzacions institucionalitzades les que analitzem aquí, i a les quals ens referim com a Banc d'Aliments®.

Donar a un anunci en internet una difusió viral tal que milers d'internautes ho comparteixin. Fer

Xavier Montagut

arribar la publicitat de la marca, aconseguint una proximitat emocional que mai tindrà un anunci convencional. Que aquest anunci identifiqui la marca publicitada amb sentiments nobles com la compassió i l'altruisme... com dèiem, el somni de qualsevol director de publicitat.

En el Nadal de 2013, la campanya catalana del Gran Recapte de Nadal va comportar un increment de vendes en els supermercats de 3.634.000 tones. Aquesta quantitat

és el que van comprar de més els transeünts a sol·licitud dels voluntaris del Banc d'Aliments® que els van interpel·lar en l'entrada de l'establiment. A això caldria afegir les vendes induïdes de la gent que es va apropar al supermercat expressament a fer la donació, més els efectes de la publicitat a mitjà i llarg termini, més la promoció com a empresa socialment responsable, etc. Però importa qui obté beneficis si s'ajuda a pal·liar els greus problemes d'alimentació? Analitzem aquest argument.

2. Fam per demà?

En el present text volem mostrar com el Banc d'Aliments® no aborda les causes profundes de la pobresa i de l'escassetat d'aliment, i que tampoc planteja una solució a mitjà i llarg termini als problemes de manutrició. Però encara que solament es centri a pal·liar el

que considera urgències, no pot suposar una trava per a solucions de futur; és a dir, que pretendre pa per avui no hauria de generar gana per a matí.

La gent que treballa amb sectors que han estat empobrits fins al

punt de sofrir manques alimentàries coincideix es tracta d'una població caracteritzada per un fort sentiment de culpabilitat, al punt de generar desmotivació i desconfiança en les seves possibilitats per remuntar la seva situació. Hi ha consens entre els treballadors dels serveis socials en què aquesta situació emocional és la principal dificultat perquè surtin a mitjà termini de la seva crisi personal.

passada:

El principal problema al que nos enfrentamos las víctimas de la crisis, cuando tocamos fondo y nos damos cuenta de que es imposible hacernos cargo de las deudas contraídas, es superar la vergüenza, el estigma, y el miedo asociado al proceso y atrevernos a contar la situación que estamos pasando, incluido al entorno más cercano. Por eso uno de los éxitos más importantes de la Plataforma (PAH) ha sido hacer visible el problema que se vive de manera individual, un problema que pocas veces conseguía traspasar la esfera de lo privado, y convertirlo en un problema social. La PAH nos ha conferido autoestima, seguridad y una identidad colectiva que nos permite hacer frente a los bancos y medirnos con ellos de igual a igual. La Plataforma también ha sido fundamental a la hora de hilvanar un relato que explica la crisis atendiendo a las razones estructurales del modelo actual. Un relato que ha contribuido a que muchos afectados dejen de sentirse culpables de la situación que atraviesan, gracias al hecho de que ha conseguido transformar el sentimiento de impotencia y aislamiento inicial en fortalecimiento y organización colectiva. Ni somos responsables de esta crisis, ni de haber perdido nuestra ocupación. Valga como ejemplo mi propia

D'aquest problema són conscients altres moviments que també s'enfronten a l'empobriment, i que per tant ho aborden en la seva activitat quotidiana. És el cas de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), que en l'Estat espanyol s'ha va arribar a convertir en una dels moviments socials més actius en el context de la crisi iniciada a la fi de la dècada

historia personal. Tardé tiempo en llegar a la conclusión que no era culpable de haberme quedado en el paro y en encontrar este sentimiento de indignación y rebeldía. Tenía una vida normal y corriente con un trabajo de comercial autónomo muy bien remunerado en el sector textil. La globalización destrozó una actividad con gran pujanza en varios lugares del arco del Mediterráneo y el cierre de la financiación por parte de los bancos supuso la última estocada. Llevo más de tres años sin poder afrontar la cuota hipotecaria y pude parar la subasta de mi casa después de cuatro días de huelga de hambre. La PAH me dio los instrumentos y la fuerza para seguir adelante.¹

La relació que el Banc d'Aliments® estableix amb els seus “usuaris” és molt diferent a la vinculació que genera la PAH: se'ls converteix en

¹ Coy, J. (2012) “Prólogo: ¡Sí se puede!”, en Colau, A.; Alemany, A. *Vidas hipotecadas: De la burbuja inmobiliaria al derecho a la vivienda* (pp. 15-20). Barcelona: Angle

dependents d'unes donacions gratuïtes sense afavorir la seva capacitat de decisió, interacció i/o reflexió col·lectiva. Si a això afegim el component estigmatitzador que comporta haver d'accedir als serveis del Banc d'Aliments®, veiem que estan en una línia d'actuació diametralment oposada.

Ara bé, no tots els models de distribució d'aliments cauen en el parany del Banc d'Aliments®. Per exemple, la plataforma espanyola Xarxa de Solidaritat Popular, que es veu abocada a distribuir aliments encara sent conscient que no és cap solució, estableix les característiques que ha de tenir el seu sistema de distribució d'aliments per evitar l'estigmatització i afavorir el apoderament:

En ningún momento revestirán carácter benéfico, ni asistencialista, ni caritativo. Serán puestas en marcha conjuntamente con las personas afectadas por las consecuencias de la crisis, desde su punto de vista, atendiendo a sus demandas y necesidades e implicándolas activamente en su diseño, gestión y organización.²

En la mateixa línia trobem experiències com el banc d'aliments organitzat per l'associació de veïns del barri barceloní de Ciutat Meridiana en un local ocupat.

² Red de Solidaridad Popular (sf) “Carta de Principios” de la Red de Solidaridad Popular. Disponible en <http://www.reddesolidaridadpopular.org/red/noticias/carta-principios>

L'associació de veïns és conscient del caràcter puntual que ha de tenir aquesta actuació.

A largo plazo nuestro objetivo es tener que dejar de distribuir alimentos. La administración tiene que cumplir esta función y asegurar a la población unos mínimos (salud, alimentación, alquiler social, educación, etc...). Recuperar lo público.³

I activen formes d'organització que empoderen més enllà de la crisi immediata a la qual es enfronten:

También, seguramente lo más importante, generar unas redes de solidaridad y movilización política que permitan una autogestión de las soluciones a los problemas vecinales. Vecinos que se organizan para asegurar una vivienda digna, para repartir la comida que tienen entre todos y todas, gente que sea capaz de articular soluciones imaginativas para paliar necesidades y que de este modo se hagan conscientes y ayuden a concienciar a otras personas de que lo que pasa no es mala suerte ni una jugada del destino, sino una injusticia, es decir, gente que piensa, que se organiza para reivindicar unos derechos y los lleva a la práctica. Y no sólo la autogestión a los problemas del barrio sino,

sobre todo, a la gestión y proyección futura del barrio, sea en tiempo de bonanza o en tiempos difíciles como los actuales. Es importante que la ciudadanía decida no sólo sobre el qué hacer en su barrio sino cómo lo hace (no nos sirve cualquier manera de hacer las cosas, queremos las que consensuamos colectivamente). Hay que reivindicar una participación ciudadana transversal, ya sea para decidir sobre planes de ocupación o servicios a prestar (alimentos, sanidad, vivienda, educación, etc.), como sobre la ubicación, la decoración o el uso de una plaza. Al fin y al cabo son los vecinos los que hacen el territorio y le dan la identidad.⁴

Per contra, el Banc d'Aliments®, en definir als seus usuaris estrictament com a receptors de donacions, afavoreixen una situació de dependència i passivitat. Aquesta delimitació arriba a l'extrem que els voluntaris tenen prohibit rebre donacions del Banc d'Aliments®: voluntaris del Banc d'Aliments® que, producte de la crisi, s'han vist obligats a demanar donacions del banc, han deixat de ser voluntaris per la seva nova consideració d'usuaris, o bé han d'anar a buscar el seu paquet al banc d'una altra localitat. L'usuari no pot tenir cap participació activa en el procés, ni tan sols com a mer voluntari de base.

La mateixa relació vertical entre

³ AVV Ciutat Meridiana (2013) "Seis preguntas para definir una situación" en el Blog La Meri tiene Vida (16 de octubre). Disponible en http://avvcmeridiana.blogspot.com.es/2013_10_01_archive.html

⁴ Idem.

Xavier Montagut

voluntaris i usuaris es dóna entre voluntaris i l'estructura del Banc d'Aliments®. Com afirma la mateixa Federació Espanyola de Bancs d'Aliments (FESBAL) al seu web oficial: *“L'organització d'un Banc d'Aliments s'orienta a un funcionament similar al d'una empresa, amb diferents àrees i un equip d'adreça”.*

La força que podria suposar 20.000 persones motivades dedicant el seu temps i la seva creativitat a atacar la pobresa, es veu limitada a la funció d'empaquetadors, transportistes o venedors que els atribueix la jerarquia empresarial, despellant-los de tota capacitat transformadora.

3. Pa per avui?

Es pot argumentar que el Banc d'Aliments® és, almenys, una solució als problemes de desnutrició més immediats? Un tema debatible quan s'analitza el seu funcionament.

En primer lloc, la campanya del Gran Recapte, no és solament una donació. Es tracta d'una compra a les grans superfícies (on es realitza l'acció) para després lliurar el producte adquirit als voluntaris del

Banc d'Aliments® que esperen a la zona de caixes. Normalment ens fixem en la destinació del paquet d'arròs. Però ara anem a seguir als diners que li costa al donant aquest paquet d'arròs.

Sigui el que sigui el marge carregat a aquests aliments comprats i donats (un marge que varia notablement d'un producte a un altre), aquesta part del cost que suposa la compra no es destina

Malbaratament en el transport, comercialització i consum d'aliments

realment a adquirir menjar, sinó a augmentar els guanys de la cadena distribuïdora on es realitza la donació. No obstant això la recaptació dels diners donats permetria comprar directament a proveïdors. I això multiplicaria l'eficàcia de la donació, doncs amb el mateix muntant es podria adquirir molts més productes en estalviar-se el marge de l'intermediari.

El que queda quan extraïem el marge comercial tampoc es dedica totalment a la compra de menjar. S'ha d'incloure la despesa de transport fins al punt de distribució. Aquest cost és variable en cada cas però, de qualsevol manera, significa més diners que no va directament a comprar aliments. Uns diners emprats en un transport totalment innecessari i que representa un malbaratament de les donacions, doncs tot el donat en el Gran Recapte torna a ser centralitzat i emmagatzemat a un únic punt a cada província des d'on torna a ser distribuït. Als 90 Second Harvest, la major organització assistencial contra gana a EUA i

que funciona amb sistemes centralitzats com el Banc d'Aliments®, destinava més de cinc milions de dòlars a l'any en el transport d'aliments .

Viatge d'anada i volta, al que cal afegir treballs de desempacar, col·locar i tornar a empaquetar. A tot això es destina recursos que semblen tenir com a únic objectiu viabilitzar un sistema de recollida que incrementi les vendes dels supermercats.

Veïem, doncs, que només una part dels diners donats es dedicada a comprar aliments. Almenys es fa un ús eficient d'ell?

Per les característiques del Banc d'Aliments®, una estructura centralitzada de distribució de grans quantitats de menjar, només es recapten aliments duradors. És a dir, fàcils de transportar i d'emmagatzemar per llargues temporades: pastes, galetes, arrossos, llet preferentment en pols, verdura en potets, fruita en almívar o en suc, peix enllaunat,...

Veurem més endavant que el Banc d'Aliments® maneja també fruites i verdures a través de subvencions de la Unió Europea, com a resultat de la necessitat d'eliminar excedents. Aquí relacionarem les polítiques del Banc d'Aliments® amb el tema del malbaratament d'aliments. Però a tot cas, que els excedents fruit de la mala planificació coincideixin amb les necessitats nutricionals de consumidors pobres és molt difícil. A més són donacions centralitzades, i per tant incapaços d'adequar-se a les necessitats que s'expressen de

Xavier Montagut

forma descentralitzada i diversa. És per això que encara que en els percentatges que es presenten en les seves pàgines web pugui aparèixer que els Bancs d'Aliments® aconseguixen un cert equilibri entre els productes envasats i frescs, no és més que un "equilibri virtual".

Les habituals cridades entre entitats receptores de donacions del Banc d'Aliments® per intentar col·locar aquells productes excedents (sobretot pastes i cereals elaborats) són un símptoma dels problemes que generen l'arribada de nous lliuraments que inclouen aliments que ni es necessiten ni

s'han demanat. I que no obstant això no es poden rebutjar, ja que es correria el risc de perdre una donació que inclou aliments que si es requereixen.

El resultat és que en l'Estat espanyol, on l'empobriment genera un problema de malnutrició per dietes amb excés d'hidrats de carboni i escàs en productes frescos, el Banc d'Aliments® proporciona el tipus d'aliments que la dieta té a l'excés, i no subministra els aliments que farien falta per equilibrar-la.

En situacions de desastres naturals o guerres poden ser útils estructures logístiques capaces de distribuir gran quantitat de calories sense preocupar-se molt de l'equilibri nutricional, doncs busca incidir en una situació d'extrema urgència i de (se suposa) curta durada. Res a veure amb el que es necessita per combatre l'empobriment alimentari en l'Estat espanyol.

4. Més enllà del Gran Recapte: els excedents alimentaris

Però l'operació publicitària (i l'augment de vendes de les grans superfícies i empreses agroalimentàries) de la campanya nadalenca de recollida d'aliments és una activitat aïllada, que no obeeix a la lògica de funcionament del Bancs d'Aliments®. Segons resa la web de FESBAL (<http://www.bancodealimentos.es>), els Bancs de Aliments®

son organizaciones sin ánimo

de lucro basados en el voluntariado y el objetivo es **recuperar excedentes alimentarios** de nuestra sociedad y redistribuirlos entre las personas necesitadas, evitando cualquier desecho o mal uso (El subrayado es nuestra).

No obstant això, la major part del que la FESBAL considera "excedents alimentaris" són, en

Malbaratament en el transport, comercialització i consum d'aliments

realitat, subvencions públiques. La partida més important que gestionen els Bancs d'Aliments® procedeix de la Unió Europea. Fins fa poc, directament del pressupost de la Política Agrària Comunitària (PAC). Però actualment aquestes subvencions ja són cobertes per partides socials previstes al pressupost de la Unió Europea per al període 2014-2020. És a dir, no es pot parlar només d'ús d'excedents alimentaris, sinó de subvencions de caràcter assistencial per combatre la malnutrició.

Aquest fons, que en 2012 va ser de 81,11 milions d'euros, s'utilitza totalment per comprar aliments

per part del Fons Español de Garantía Agrària (FEGA), dependent del Ministeri d'Agricultura espanyol, en una subhasta centralitzada. Aquesta subhasta es fa sobre la base dels criteris característics dels Bancs d'Aliments®: calories barates, fàcils d'emmagatzemar i transportar, i amb llargs terminis de conservació en condicions ambientals. És a dir: pastes, galetes... la subvencions contra la malnutrició de la UE es destina a adquirir productes industrials que, com hem vist, són poc útils per aconseguir dieta equilibrada que es requereix per combatre la malnutrició.

Qui són capaços d'oferir grans quantitats d'aquests productes? Les multinacionals de la agroalimentació. Aquestes ajudes, així, serveixen per ampliar els marges de beneficis de corporacions com Nestlé, Heros, etc. Corporacions que, a més, expatrien els seus

guanys, empobrint el país. A manera d'exemple: Nestlé va decidir en 2013 traslladar la seva tresoreria a Luxemburg. Luxemburg forma part de la Unió Europea, però és un microestat conegut pels seus impostos molt laxos amb les grans fortunes i les

multinacionals.

No és, per tant, diners que reforci el teixit productiu local. Es perd l'oportunitat d'utilitzar importants partides de subvencions per a la compra pública a enfortir les economies locals, que generen i distribueixen més equitativament la riquesa i el treball, dos elements bàsics per combatre la pobresa i les manques alimentàries que comporta. Això s'aconseguiria si es destinés aquests 81,11 milions d'euros anuals a un sistema de compres públiques descentralitzat i que tingués com proveedors petits o intervinguts productors i distribuïdors. D'altra banda, les estadístiques que el citat Fons Español de Garantia Agrària presenta al seu web oficial demostren que aquest sistema de compra hipercentralitzat ha de destinar 3,4 milions d'euros de la subvenció en transport (gairebé un 7% dels 81,11 milions atorgats per la UE en 2012), i altres 2,5 milions en gestió i magatzematge.

La major part dels productes que manegen els Bancs d'Aliments®, per tant, no procedeixen de les donacions de particulars, sinó dels fons FEAGA que gestionen ajudes de la UE. La segona són les organitzacions de productors de fruites i verdures. Vegem d'on surten aquestes partides.

La PAC permet que un terç dels fons que destina a subvencionar a aquestes organitzacions es destini a les denominades “mesures de prevenció i gestió de crisi”. A través d'aquestes mesures la UE subvenciona la retirada de fruites i

verdures que la pròpies organitzacions de productors consideren excedents, pagant per elles fins a en el 100% del seu cost (sempre que no excedeixin del 5% del facturat). A més subvenciona també les despeses de manipulat, envasat i transport.

Per tant, la major part dels aliments que distribueixen els Bancs d'Aliments® provenen de fons públics. Però més enllà del que es faci amb l'aliment adquirit, són fons públics que es destinen a comprar a grans productors i a la agroindústria... a els qui, hem vist, són agents que defensen el model agrari que genera pobresa alimentària i malbaratament alimentari.

Es pot argumentar que el Banc d'Aliments® no és responsables de les pràctiques de les empreses i de les polítiques públiques que generen o faciliten el malbaratament d'aliments. Però amb la seva activitat donen per bones tals pràctiques i polítiques. Més encara: les legitimen. Això és així al punt de reclamar desgravaments fiscals a les empreses que malgasten aliments sol per cedir-los aquest aliments que han malgastat. Tal vegada seria més eficient penalitzar el malbaratament fins a reduir-ho a nivells tècnicament inevitables... però la proposta del Banc d'Aliments® és, no obstant això, premiar-ho amb exempcions tributàries.

L'argumentació del Banc d'Aliments® dirigida a les grans empreses per aconseguir que els

Malbaratament en el transport, comercialització i consum d'aliments

cedeixin els seus excedents pot semblar una hàbil estratègia dirigida a obtenir calories barates per redistribuir entre els seus usuaris. Però quan ho relacionem amb les seves propostes de desgravaments fiscals, amb la gran operació de venda de les

grans superfícies que suposa el Gran Recapte, o amb la seva política de destinar subvencions assistencials per adquirir aliments a la agroindústria, aquesta argumentació sembla més que una estratègia de màrqueting.

Els dubtes es multipliquen si s'analitza els qui dirigeixen el Banc d'Aliments®. En el cas de Catalunya, en 2013 el president del seu patronat (recordem que el Banc d'Aliments® és una fundació) era Antoni Sansalvadó i Tribó, antic directiu de logística i accionista de l'empresa Àrees i Serunió. Aquesta empresa és una filial de la multinacional Elior, capdavantera en el sector de la restauració col·lectiva, que subministra menjades a 2.800 centres (menjadors escolars,

hospitals, etc.) i factura diàriament 450.000 menjars. Serunió també tenia en el Patronat, com a vocal, al seu president i director general Antoni Llorens i Tubau. Nestlé està representada a través d'Eduard Arruga i Valeri, directiu de Cereal Partners Espanya, filial del grup Nestlé. El vocal Alfons Carnero i Suñol representa, entre uns altres, a Ebre Agrícoles. Els vocals Javier Riera-Marsá i Lluís Carulla i Font garanteixen respectivament la presència de les sagues familiars

Xavier Montagut

Riera-Marsá i Gallina Blanca, determinants en el clúster agroalimentari català. I tampoc falta l'organització pròpia de la gran patronal, representada per José María Bonmatí Pérez, director

5. Conclusions

Podem pensar que és factible combatre dos problemes, malbaratament d'aliments i pobresa alimentària, de la mà dels agents empresarials que formen part del model agroindustrial que genera aquests problemes, com pretén el Banc d'Aliments?

Si els problemes són estructurals, en el millor dels casos accions de tipus assistencial solament podrien ser un pal·liatiu, però no una solució. No obstant això la implicació d'aquests actors empresarials en la proposta del Banc d'Aliments fa dubtar que fins i tot això sigui possible. Més encara quan aquesta implicació es materialitza en el fet que són els principals beneficiaris d'aquestes accions assistencials. Hem vist algunes de les estratègies: convertir-se en els proveïdors del Banc en vendre-li els seus excedents utilitzant subsidis públics, o promovent donacions d'aliments que han de ser prèviament adquirits en el supermercat.

Si el problema és el model, la solució passa per enfrontar-ho. Qualsevol proposta que passi per establir una entesa amb els agents que ho impulsen i són els

general de l'Associació Espanyola de Fabricants i Distribuïdors - AECOC. Els patronats dels diferents Bancs d'Aliments® tenen una nodrida representació d'alts càrrecs del sector agroindustrial.

seus principals beneficiaris, com fa el Banc d'Aliments, apareix des d'aquesta perspectiva com una opció irreal. O pitjor encara. Com una estratègia que difumina la responsabilitat del sector agroindustrial tant en el fenomen del malbaratament d'aliments com en el de la pobresa alimentària. Pren la forma, així, del que se sol denominar *greenwashing*: polítiques de màrqueting dirigides a millorar la imatge corporativa i legitimar la política empresarial ocultant les conseqüències socials, culturals, econòmiques o ecològicament perniciosos de la seva activitat.

No podem oblidar el rol jugat per les institucions públiques. La manera que tenen d'analitzar el malbaratament d'aliments, carregant les culpes en el consumidor i sense considerar que el model agroalimentari pot tenir un paper en el problema, facilita aquestes polítiques de *greenwashing*: si el model agroindustrial no és el problema, tampoc ho són les corporacions agroindustrials. En el cas europeu, a més, les polítiques de subsidis permeten que aquestes empreses puguin trobar mercat per als seus excedents en convertir-se en proveïdors dels

Malbaratament en el transport, comercialització i consum d'aliments

Bancs d'Aliments... uns Bancs d'Aliments que estan predisposats a entrar en aquest joc. Recordem els seus òrgans de gestió estan copats per directius i persones properes a aquestes empreses corporatives.

I és així com el sector agroindustrial acaba sent el principal beneficiari de les accions destinades a solucionar els problemes que genera.

Però hi ha alternatives. La crisi ha impulsat una societat sensible als problemes dels seus conciutadans i amb desitjos d'actuar enfront de la pobresa alimentària. Milers d'activistes, desproveïts d'interessos

mercantils, busquen formes eficients de combatre les causes de l'empobriment en general i de la malnutrició en particular. Començant per la lluita pels drets generals que poden atacar l'empobriment de la gent: el dret a l'habitatge, el dret a una renda mínima garantida. I continuant per aquelles lluites que inclouen la lluita pel dret a l'alimentació com a part dels drets bàsics: una alimentació digna i de qualitat a l'escola pública mitjançant adequades beques de menjador escolar, i una alimentació gratuïta i de qualitat en el sistema sanitari, en l'atenció a la tercera edat i a la gent amb dependències importants.

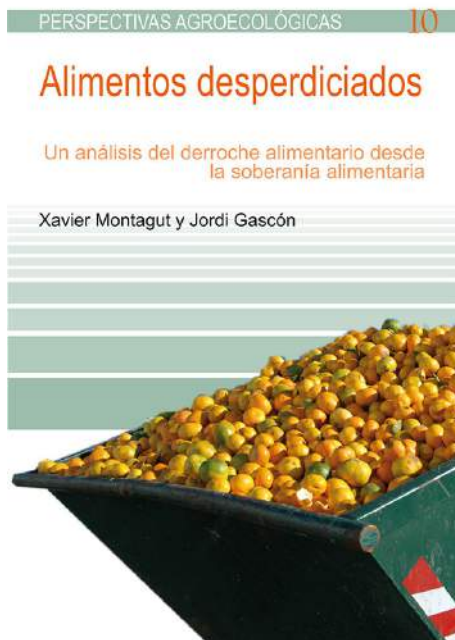
Xavier Montagut

Al mateix temps que es reivindiquen aquests drets generals, s'està desenvolupant als barris i pobles iniciatives que, amb la participació dels propis afectats, busquen respostes immediates que facilitin solucions duradores. Solucions que proporcionin aliments i mitjans per aconseguir-los amb el propi treball dels afectats: horts socials i/o comunitaris; exigència que les

ajudes públiques d'emergència siguin suficients, permetin comprar aliments frescos i s'emprin per enfortir els teixits productius locals generant treball i redistribuint la riquesa; o la creació d'entitats locals de distribució d'aliments reivindicatives i autogestionades que no diferenciïn entre activistes i "usuaris".

6. Bibliografia comentada

En relació al Banc d'Aliments no s'ha generat encara anàlisis de caràcter acadèmic, i solament recentment s'està obrint el debat social. Sobre aquest tema, el recent treball *Alimentos desperdiciados*, de X. Montagut i J. Gascón (Barcelona & Quito, Icaria & IAEN. 2014).

Sobre les conseqüències de les polítiques públiques europees destinades a subsidiar l'agricultura industrial, en canvi, si hi ha una literatura de caràcter crític que sorgeix tant de sectors acadèmics com d'organitzacions socials. Entre ells podem destacar *Cuidar la T(t)ierra: Políticas agrarias y alimentarias sostenibles para entrar en el siglo XXI*, de J. Riechmann i J. Sempere (Barcelona, Icaria. 2003), *Globalising Hunger: Food Security and the EU's Common Agricultural Policy (CAP)*, de T. Fritz (Berlin, TNI et al. 2011), o *Alimentos Globalizados* (Barcelona. Icaria. 2006), de X. Montagut i F. Dogliotti.

La visió dels moviments socials camperols va quedar reflectit en el lliuro-entrevista *Le monde n'est pas une marchandise*, del líders de la Confédération Paysanne J. Bové i F. Dufour (Paris, La Découverte. 2000), que es va convertir en un text referent de La Vía Campesina.

Els autors

Xavier Montagut és un economista i docent especialitzat en comerç internacional, consum responsable i comerç just, temes als quals s'apropa des d'una visió crítica. Entre els seus llibres es pot destacar *Alimentos Globalizados* (amb Fabrizio Doglioti. Barcelona, 2006. Reeditat per por Plural-Bolivia al 2013), *Supermercados, no gracias: Grandes cadenas de distribución: Impactos y alternativas* (amb Esther Vivas. Barcelona, 2007), *Del Campo al Plato* (amb Esther Vivas. Barcelona, 2009), *¿Cambio de rumbo en las políticas agrarias latinoamericanas?* (amb J. Gascón. Barcelona, 2010) i *Alimentos Desperdiciados* (amb J. Gascón. Barcelona & Quito, 2013). President de la Xarxa de Consum Solidari, és també un reconegut activista en la defensa de la Sobirania Alimentària i els drets camperols.

L'editor

La **Xarxa de Consum Solidari** és una associació que des de l'any 1996 treballa en l'àmbit del comerç just i el consum responsable. La *Xarxa* té una visió integral del comerç just que engloba tot el cicle d'un producte (des de la seva producció fins a la seva comercialització) i que defensa els principis propugnats per la sobirania alimentària.

Sant Cugat del Vallès. Maig de 2015

www.xarxaconsum.org

No és fàcil aconseguir que, solament a Catalunya, 20.000 persones estiguin disposades a romandre un cap de setmana en les portes dels supermercats convenent als transeünts perquè comprin més, que la identificació d'aquestes persones amb la seva tasca comercial sigui tal que ho facin sense cobrar, i que el seu missatge consumista venja embolicat amb un dels sentiments més nobles dels humans: la compassió. Això ho aconsegueix el Banc d'Aliments.

Però, realment el Banc d'Aliments aborda les causes profundes de la pobresa i de l'escassetat d'aliment? planteja una solució a mitjà i llarg termini als problemes de manutrició?

Amb el suport de: